

defence.org/wp-content/uploads/2024/04/Trojan-Horse-Tactics-corruption-risk-in-defence-spending.pdf (дата звернення: 20.11.2025) [in english].

Муляр Денис Вікторович,

аспірант кафедри оперативно-розшукової діяльності та національної безпеки Національної академії внутрішніх справ

ДЕТЕРМІНАНТИ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ВЧИНЯЮТЬ СЛУЖБОВІ ОСОБИ БАНКІВ

Корупція в банківській сфері – вагомий чинник дестабілізації фінансової системи держави, що послаблює довіру суспільства до банків та породжує масштабні ризики як для національної економіки, в цілому, так і для окремих суб'єктів господарювання. Службові особи банків, маючи суттєві повноваження у сфері управління фінансовими ресурсами та прийняття ключових рішень, перебувають у сфері і підвищеного корупційного ризику, що актуалізує важливість розуміння детермінант, які його обумовлюють.

Серед детермінант корупційних правопорушень, що вчиняють службові особи банків, найбільш суттєвими доцільно визначити соціально-економічні, організаційно-управлінські, правові та політичні детермінанти.

Однією з важливих соціально-економічних детермінант, як зазначено у Аналітичному звіті НАЗК за 2024 рік, є значна диференціація доходів у суспільстві та висока вартість життя [1, с. 19], що формує у службових осіб прагнення до підвищення власного матеріального становища за будь-яких умов. Недостатній рівень матеріального забезпечення банківських працівників нижчої та середньої ланки створює мотивацію для пошуку додаткових джерел доходу через зловживання службовим становищем. До того ж економічна нестабільність, зокрема, спровокована війною, та інфляційні процеси, що сьогодні спостерігаються в національній економіці, посилюють цю тенденцію, знецінюючи офіційні заробітні плати та стимулюючи корупційну поведінку службових осіб.

Серед організаційно-управлінських детермінант привертає увагу, що відсутність у корпоративній культурі традиції несприйняття корупції та неформальне заохочення до її існування сприяє активному поширенню корупційних практик [2] серед службових осіб банків. Зазначені прояви також детермінують недосконалі процедури моніторингу банківських операцій, у яких досвідчені працівники

знаходять шпаринки, що дозволяють вчиняти протиправні дії, та відсутність ефективної системи комплаєнсу, як відносно новітнього напрямку діяльності в установі, якій притаманна певна недосконалість. До цієї групи детермінант відносимо також враження кар'єрного успіху, яке, як правило, складається щодо службових осіб, які вчиняють корупційні правопорушення [3, с. 61].

У низці правових детермінант акцентуємо на низькій ефективності правозастосовчої практики, коли статус службової особи банку, яка вчиняє корупційне правопорушення, обумовлює, так би мовити, «особливості» правосуддя, внаслідок чого значна кількість протиправних діянь не отримують належної правової оцінки, що, як стверджують науковці, формує відчуття безкарності [4, с. 263] та провокує ланцюговий ефект. При цьому наявні прогалини та колізії в законодавстві, зокрема, у сфері врегулювання конфлікту інтересів, посилюють детермінуючий комплекс та створюють можливість маскування корупційних практик в банках.

Також до правових детермінант доцільно віднести наявну судову практику у справах щодо корупційних діянь, у якій спостерігається недостатня суворість санкцій за зазначений вид протиправних діянь, що створює економічну привабливість корупційної поведінки.

Серед політичних детермінант ключовими є недосконалість реформ, які відбуваються у правоохоронній та судовій системах [5, с. 52], що впливає на ефективність виявлення та притягнення до відповідальності службових осіб банків за протиправні діяння, що вчиняються ними, а також формує у них уяву про можливість впливати на правоохоронні та судові органи при прийнятті рішення щодо відновлення порушених суспільних правовідносин. Сюди також відносимо політичну толерантність до «дрібної» корупції, яка полягає у традиції розв'язувати питання, зокрема, у сфері банківської діяльності (наприклад, видача ризикових кредитів пов'язаним особам, заниження резервів, маніпуляції оцінкою заставного майна тощо), шляхом неформального спілкування з «потрібними» топ-менеджерами банків, а також прийняття ними відповідних внутрішніх управлінських рішень.

Отже, розуміння детермінант вчинення кримінальних правопорушень службовими особами банків становить ключову передумову розроблення ефективних профілактичних заходів, формування оптимальної концепції боротьби зі злочинністю у сфері банківської діяльності та мінімізації ризиків в національній економіці.

Такий підхід забезпечує не лише ідентифікацію детермінації злочинності, але й створення результативних механізмів її запобігання.

Список використаних джерел

1. Корупція в Україні 2024: розуміння, сприйняття, поширеність. Аналітичний звіт за результатами опитування населення та бізнесу. Київ: НАЗК, 2024. URL : <https://nazk.gov.ua/uk/doslidzhennya-koruptsiyi/>.

2. Практичний посібник з питань боротьби з корупцією та службовими правопорушеннями в поліції. Женевський центр з питань урядування в секторі безпеки, 2021. 414 с. URL : https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/DCAF_ToolkitPoliceIntegrity_Ukrainian_Feb2021.pdf.

3. Кудерміна О. І., Казміренко Л. І., Андросюк В. Г., Фодчук А. Б. Психологічні засади запобігання корупційним правопорушенням в органах державної влади та місцевого самоврядування [Текст] : навч. посіб. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. 168 с.

4. Корнякова Т. В., Юзікова Н. С., Соколенко О. Л., Максименцева Н. О., Максименцев М. Г., Дриголь О. О. Держава, суспільство & CORRUPTION: монографія / За заг. ред. д-ра юр. наук, проф. Т. В. Корнякової. Дніпро : ЛІРА, 2025. 268 с.

5. Науменко Ю. О. Детермінації злочинів у сфері службової діяльності, пов'язаних з корупцією: порівняльний кримінологічно-правовий аналіз. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2020. № 3. С. 48–53.

Науменкова Світлана Валентинівна,

професор кафедри фінансів Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор економічних наук, професор

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДТРИМКИ ЕНЕРГЕТИЧНО ВРАЗЛИВИХ ДОМОГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

Доступ населення України до енергетичних послуг в умовах тривалих військових дій, значного пошкодження енергетичної інфраструктури, зниження доходів та економічної невизначеності суттєво погіршився. Розробка та реалізація державної політики подолання енергетичної бідності набуває особливого значення в Україні та потребує використання адекватних та прозорих методів та інструментів підтримки споживачів в умовах післявоєнної відбудови економіки.